Seminarul Teologic Greco-Catolic

«SFINȚII VASILE, GRIGORE ŞI IOAN»
O r a d e a

ITINERAR DE FORMARE PENTRU ANUL III

-antologie de texte-

ANUL UNIVERSITAR
2016-2017

Pe coperta 1: Lorenzo Veneziano *Predica Sf. Petru,* 1370, Muzeul de Stat, Berlin (Germania)
Pe coperta 4: Esdra proclamă poporului Scripturile.

Textele biblice au fost preluate din:
Biblia, Ed Sapientia, Iaşi 2013

Seminarul Teologic Greco-Catolic
«Sfinții Vasile, Grigore şi Ioan»
Oradea, 2016.

Broşură îngrijită de
pr. Cristian Sabău.

Cuvânt înainte

Fiecare an ce vă apropie de primirea Sfintei Preoții spre care ați ales să vă îndreptați. Itinerarul de formare din Seminar vă propune să aprofundați câte un aspect nou din cea care va fi slujirea voastră viitoare. În anul III, accentul cade pe primirea treptei Lectoratului şi pe pregătirea şi exercitarea optimă a acestei misiuni.

Ce este lectoratul? Psalmul 92 ne poate ajuta să înțelegem: „Bine e a mărturisi Domnului şi a cânta numelui Tău, Preaînalte. A vesti dimineața mila Ta şi adevărul Tău în toată noaptea" *(v. 2-3). În ritul bizantin, lectorul este cel care citeşte de la strană Apostolul şi susține comunitatea creştină în rugăciune prin intonarea psalmilor, a troparelor, a irmoaselor, a stihurilor, a condacelor şi a tot ceea ce – bogata tradiție a Bisericii noastre - prevede pentru lauda Domnului. Cât poate fi de minunat şi de înălțător şi ce serviciu de calitate poate să facă un lector atunci când simte el însuşi că îi cântă lui Dumnezeu, şi o face cu plăcere şi din toată inima!*

Itinerarul pe care îl veți parcurge în acest an intenționează să vă pregătească mintea şi sufletul pentru această treaptă. Veți parcurge o descriere istorică a existenței şi evoluției lectoratului în Biserică; apoi, veți aprofunda sensul pe care Magisteriul i-l dă, precum şi sensul

existențial şi implicațiile practice pe care gradul le comportă. Nu în ultimul rând, lecturarea în etape a enciclicii „Evangelii Gaudium" a papei Francisc vă va vorbi despre ceea ce înseamnă a fi propovăduitori cu cuvântul şi cu fapta a Veştii celei Bune pe care Cristos ne-a cerut să o ducem în lume la toți oamenii.

„Voi sunteți un popor agonisit de Dumnezeu, ca să vestiți în lume bunătățile Celui ce v-a chemat din întuneric, la lumina Sa cea minunată" *(1Pt 2,9). Da, aceste cuvinte vi se adresează chiar vouă, dragi seminarişti care vă pregătiți pentru a primi lectoratul; prin mandatul care vi se va da, voi veți fi chemați să proclamați prin cuvinte şi mai ales prin viață măreția şi puterea Domnului.*

Vă însoțesc cu rugăciunea pentru ca să reuşiți pe deplin să vă lăsați modelați de Cuvântul lui Dumnezeu, pentru ca să vă lăsați contaminați de „Bucuria Evangheliei" pe care, mai apoi, să o răspândiți în toată Biserica!

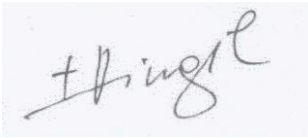

PS Virgil Bercea,
Episcop de Oradea

CALENDARUL ITINERARULUI DE FORMARE AL ANULUI III

- **Întâlnirea 1 -** *11 oct* Întâlnire de **prezentare a itinerarului**
- **Întâlnirea 2 -** *18 oct* Lectoratul şi ipodiaconatul în istoria Bisericii
- **Întâlnirea 3 -** *25 oct* **Lectoratul în documentele magisteriale:** Papa Paul al VI-lea *Ministeria Quaedam*. Teologia lectoratului
- **Întâlnirea 4 -** *1 nov* Bucuria evangheliei, care se reînnoieşte şi se comunică (*Evangelii Gaudium,* nr. 1-8)
- **Întâlnirea 5 -** *8 nov* Bucuria minunată şi mângâietoare de a evangheliza**.** Noua evanghelizare pentru transmiterea credinței. (*Evangelii Gaudium,* nr. 11-18)
- **Întâlnirea 6 -** *15 nov* Transformarea misionară a Bisericii. A lua inițiativa, a se implica, a însoți, a da rod şi a sărbători. (*Evangelii Gaudium,* nr. 19-33)
- **Întâlnirea 7 -** *22 nov* Misiunea care se întrupează în limitele umane. (*Evangelii Gaudium,* nr. 34-49)
- **Întâlnirea 8 -** *29 nov* **Întâlnire despre hirotesirea întru lector**. Sensul existențial al momentului, semnificația teologică a rugăciunii ce va fi rostită de către Episcop. Despre scrierea cererilor, etc.

Liturghia de Sf. Nicolae cu hirotesirea lectorilor

ITINERAR DE FORMARE pentru ANUL III
17dec-8 ian vacanța de Crăciun
9-22 ian cursuri

- **Întâlnirea 9 -** *10 ian* Câteva provocări ale lumii actuale. Nu unei economii a excluderii. Nu noii idolatrii a banului. (*Evangelii Gaudium,* nr. 52-58)

23 ian-12 febr sesiune
30 ian: Liturghia de hram a Seminarului,
cu îmbrăcarea reverendelor pentru seminariştii din anul I.
13-19 febr vacanță
20-26 febr restanțe

- **Întâlnirea 10 –** *28 febr* Câteva provocări culturale. Provocări ale înculturării credinței. (*Evangelii Gaudium,* nr. 59-75)
- **Întâlnirea 11 -** *7 mar* Ispitele lucrătorilor pastorali. Da provocării unei spiritualități misionare. Nu apatiei egoiste. (*Evangelii Gaudium,* nr. 76-86)
- **Întâlnirea 12 -** *14 mar* Ispitele lucrătorilor pastorali. Da relațiilor noi generate de Isus Cristos. Nu mondenității spirituale. Nu războiului dintre noi. (*Evangelii Gaudium,* nr. 87-109)
- **Întâlnirea 13 -** *21 mar* Vestirea evangheliei. Tot poporul lui Dumnezeu vesteşte evanghelia. (*Evangelii Gaudium,* nr. 111-134)
- **Întâlnirea 14 -** *28 mar* Omilia. Contextul liturgic. Cuvinte care înflăcărează inimile (nr. 135-144)
- **Întâlnirea 15 -** *4 apr* Pregătirea predicii. Instrumente pedagogice (*Evangelii Gaudium,* nr. 145-159)

9-15 apr Săptămâna Mare
16 apr –Sf.Paşti
17-23 apr vacanța de Paşti

- **Întâlnirea 16 –** *25 apr* O evanghelizare pentru aprofundarea kerygmei. (*Evangelii Gaudium,* nr. 160-175)
- **Întâlnirea 17 –** *2 mai* Dimensiunea socială a evanghelizării. Învățătura Bisericii despre problemele sociale (*Evangelii Gaudium,* nr. 176-185)
- **Întâlnirea 18 –** *9 mai* Incluziunea socială a săracilor. (*Evangelii Gaudium,* nr. 186-216)
- **Întâlnirea 19 –** *16 mai* Binele comun şi pacea socială. (*Evangelii Gaudium,* nr. 217-237)
- **Întâlnirea 20 -** *23 mai* Dialogul social drept contribuție pentru pace. Dialogul ecumenic. Dialogul interreligios. Dialogul social într-un context de libertate religioasă (*Evangelii Gaudium,* nr. 242-258).

Sărbătoarea Înălțării Domnului la cer, joi 25 mai 2017
Depunerea „Cererii de admitere între candidații la diaconat şi preoție"
a seminariştilor din anul II.

12 iun- 2 iul sesiune

Întâlnirea 1 - *11 oct*

Întâlnire de **prezentare a itinerarului**

Cuvânt cheie: „***Spiritul Domnului Dumnezeu este asupra mea; de aceea Domnul m-a uns şi m-a trimis să aduc vestea cea bună săracilor***" (Isaia 61,1)
Ţinta: înţelegerea primatului misiunii de a evangheliza, deprinderea intimităţii cu Cuvântul lui Dzeu
Moment culminant: lectoratul, *sărbătoarea sf. Nicolae*, marţi 6 decembrie 2016
Materiale, bibliografie:

- Broşura de faţă
- Papa Francisc *Evangelii Gaudii*

Punctul central al Anului al Treilea este treapta lectoratului. În jurul semnificaţiei, valenţelor şi valorii acestei hirotesiri ar trebui să se structureze întreg itinerarul formativ.

Pentru a înţelege mai bine semnificaţia lectoratului, pornim de la citirea unei pagini din Vechiul Testament, din cartea lui Nehemia.

Contextul pericopei: Odată cu invazia şi cucerirea lui Nabucodonosor, Israelul parcurge o perioadă de sclavie. Este dărâmat templul, iar poporul este dus în exil în Babilonia. Anii grei de exil au privat poporul ales de cult, de Scripturi şi de Lege. În anul 358 îCh, regele Cirus permite Israelului să se întoarcă în pământul său, iar acesta începe munca de re-edificare a lucrurilor

materiale (templul, zidurile împrejurul Ierusalimului) şi mai ales a avuției spirituale (cultul, rugăciunea, cunoaşterea Scripturilor).

În pericopa de față, preotul scrib Esdra (ajuns la Ierusalim în 458 îCh), în perioada guvernatorului Nehemia, citeşte poporului Scripturile cu privire la Legea dată de Dzeu prin Moise. Sunt de remarcat mai multe elemente: solemnitatea lecturii, reacțiile oamenilor (chiar cele de natură emoțională) şi faptul că Scriptura redevine parte din identitatea poporului.

Citire din cartea lui Nehemia (cap 8)

1 Tot poporul s-a adunat ca un singur om în piața care era înaintea Porții Apelor și i-au zis lui Esdra, secretarul, să aducă el cartea legii lui Moise pe care Domnul a poruncit-o Israelului. 2 Preotul Esdra a adus legea înaintea adunării [alcătuită] din bărbați și femei și din toți cei care puteau s-o înțeleagă ca s-o asculte. (…). 3 (…) Urechile întregului popor erau [îndreptate] spre cartea legii. 4 Esdra, scribul, stătea pe o platformă de lemn pe care o făcuseră pentru [această] ocazie. (…). 5 Esdra a deschis cartea înaintea întregului popor, căci era mai sus decât tot poporul. Când a deschis-o, tot poporul s-a ridicat în picioare.

6 Esdra l-a binecuvântat pe Domnul Dumnezeul cel mare, iar tot poporul a răspuns ridicând mâinile: „Amin! Amin!". Apoi s-au plecat cu fața la pământ și s-au închinat înaintea Domnului. 7 (…) Leviții explicau poporului legea, iar poporul stătea în picioare. 8 Ei citeau fragmente din cartea legii lui Dumnezeu, le dădeau sensul și explicau ceea ce citeau. 9 Guvernatorul Nehemia, preotul și scribul Esdra și leviții care

explicau poporului au zis întregului popor: „Ziua aceasta este sfântă pentru Domnul Dumnezeul vostru; nu jeliți și nu plângeți!" – căci tot poporul plângea în timp ce asculta cuvintele legii. 10 Ei le-au zis: „Mergeți și mâncați mâncăruri grase și beți vinuri dulci; trimiteți porții celor care nu și-au pregătit [nimic] pentru că este sfântă ziua [aceasta] pentru Domnul nostru. Nu fiți triști pentru că bucuria Domnului este forța voastră! 11 Leviții încercau să liniștească poporul, zicând: „Tăceți, căci este o zi sfântă! Nu fiți triști!". 12 Tot poporul a mers să mănânce și să bea și să trimită porții. Au făcut veselie mare pentru că au înțeles cuvintele care li se făcuseră cunoscute.

- Primul lucru pe care Israel îl face –proaspăt întors din exil- pentru a-şi reface viața după perioada teribilă a deportării (vezi Psalmul 137, care descrie această dramă „*4Cum să cântăm noi cântările Domnului pe un pământ străin?*"), este <u>să celebreze Cuvântul lui Dzeu</u> şi să reconstruiască templul (vezi bucuria reîntoarcerii în Psalmul 126: „*1Când Domnul i-a întors pe locuitorii Sionului din robie, ni se părea că visăm*").
- Este remarcabilă importanța şi cinstea ce se dă Cuvântului proaspăt redescoperit: *Urechile întregului popor erau [îndreptate] spre cartea legii; - când a deschis-o, tot poporul s-a ridicat în picioare; - s-au plecat cu fața la pământ; - tot poporul a răspuns ridicând mâinile: „Amin! Amin!"* Aceeaşi importanță se acordă Evangheliei şi în celebrările noastre; însă este important ca gesturile să nu fie executate ca un simplu element mecanic.
- Reacția pe care Cuvântul lui Dzeu o produce în urechile poporului este foarte puternică: *tot poporul plângea în timp ce asculta cuvintele legii; - tot poporul a mers; – au făcut veselie mare pentru că au înțeles.*

- Este nevoie de oameni competenți care să citească şi mai ales care să conducă poporul pentru a înțelege: *Leviții explicau poporului legea; - Ei citeau fragmente din cartea legii lui Dumnezeu, le dădeau sensul și explicau ceea ce citeau; - Ziua aceasta este sfântă pentru Domnul Dumnezeul vostru; nu jeliți și nu plângeți; - este sfântă ziua [aceasta] pentru Domnul nostru; - Leviții încercau să liniștească poporul; - (oamenii) au înțeles cuvintele care li se făcuseră cunoscute; - Nu fiți triști pentru că bucuria Domnului este forța voastră!*

După exemplul poporului israelit, despre care am citit, seminaristul este invitat să cuprindă sensul profund al Cuvântului lui Dumnezeu în celebrări, în studiu şi în meditație, pentru a înțelege prezența şi acțiunea Domnului în viața personală, în viața comunității, în lumea de astăzi şi în istorie. Prin hirotesire (mandatul Episcopului), el va fi abilitat să îl proclame –asemenea lui Esdra- în fața poporului creştin.

Ascultarea atentă a Cuvântului lui Dumnezeu ar trebui să îl conducă pe seminarist să dezvolte în sine o atitudine de **primire** şi de **serviciu** față de comunitate şi de ceilalți. Dacă lectoratul are în principal finalitatea propovăduirii (proclamarea textelor sfinte la strană), itinerarul acestui an ne va invita să extindem reflecția pe mai multe planuri:

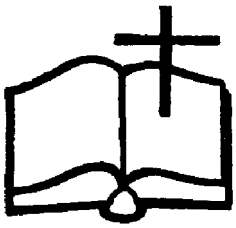

-pentru sine însuşi: cum asimileaz (ca lector în pregătire) cuvântul/mesajul/valorile pe care le propovăduiesc altora?

-legat de activitatea lectorului la strană: care este calitatea conştiinţei mele de slujitor? Care este calitatea serviciului pe care îl prestez? Cât sunt dispus să investesc (ca timp, resurse, bunăvoinţă) pentru a-mi îmbunătăţi prestaţiile pe care le aduc unei comunităţi?

-legat de activitatea lectorului în afara stranei: cât de mult reuşesc să nu limitez trăirea şi serviciul adus lui Dzeu şi comunităţii doar la timpul pe care îl petrec la strană? Anul III, anul lectoratului ar trebui să ne inspire o reflecţie serioasă asupra modului în care proclamăm altora Vestea cea Bună nu doar la strană, ci în viaţa de fiecare zi...

Din punct de vedere formativ, anul lectoratului încearcă să aprofundeze raportul personal al fiecărui viitor preot cu Cuvântul lui Dumnezeu. În Seminar, lectorii devin şefi de strană (aptitudinea sau măcar interesul minim pentru cultivarea sensibilităţii muzicale fiind o condiţie indispensabilă în vederea hirotesirii ca lector) şi, de asemenea, conduc cu rândul întreaga comunitate în slujbele sacre.

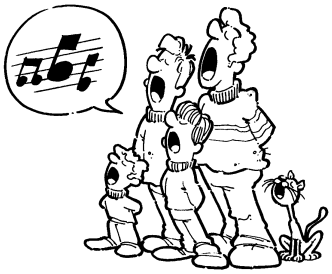

Pasul pe care fiecare seminarist îl va face în **deplină libertate** şi cu hotărâre fermă spre lectorat este unul care demonstrează voinţa fermă de a-l urma pe Cristos prin activarea unei calităţi caracteristice fiecărui preot: propovăduirea Cuvântului, cu tot ceea ce poate fi legat de acesta.

Pentru primirea treptei lectoratului este necesară şi o profundă cunoaştere liturgică, precum şi cunoştinţe muzicale.

Pentru aceasta se va ține cont de verificarea cunoștințelor muzicale, supravegheată de către profesorul de muzică.

Este de neconceput ca o persoană să susțină că dorește să devină preot şi în acelaşi timp să afișeze un total dezinteres pentru aspectul formativ liturgic și de cunoștințe muzicale din cursul ciclului de formare în cadrul Seminarului. Fără o prestație convingătoare la această probă, seminaristul respectiv nu va fi primit între candidații la treapta solicitată.

Formarea muzicală

1. **Glasul II**, **VI şi III** (stihiraric, troparic şi antifonal**)**; aspecte teoretice, de analiză şi comparație; raportul autentic-plagal în dinamica formulelor arhetipale ale **modelelor melodice** ale celor două glasuri. Arta aplicării formulelor melodice ale modelelor melodice ale celor două glasuri pe textele imnografice (tropare, condace, stihiri, stihoavne, prohimene, antifoane catavasii, luminătoare etc.), ale diferitelor *Laude*…

2. Dicție atentă şi corectitudine gramaticală în exprimare; continuarea deprinderii de a **intona** textele lecturilor din Sf. Apostol şi a celor din cadrul diferitelor Laude dumnezeieşti etc.

3. Deprinderea de a cânta părțile fixe precum *Doxologia Mare, Polieleul* şi *Psalmii aleşi*, *Lumină lină*….., *Acum slobozeşte*…etc.

4. Cunoaşterea cântărilor *Paraclisului* şi ale *Acatistului*, etc).

5. Solfegierea partiturilor de cântare bisericească.

6. Continuarea exercițiilor necesare deprinderii **artei s**olfegierii.

Formarea liturgică

1. Cunoaşterea generală a structurii: Vecerniei (de peste săptămână, a Duminicii şi a sărbătorilor, elementele din Postul Mare), Utreniei (de peste săptămână, a Duminicii şi a sărbătorilor, din Postul Mare), Orelor-Miezorelor de rugăciune, Dupăcinarului (mic si Mare), Miezunopterului, etc.

Partea comună a celebrărilor - **OROLOGHIONUL!**

2. Cunoaşterea folosirii celorlalte cărți liturgice folosite de lector: Apostol, Octoih, Triod – Penticostar, Minei, etc.

3. Cunoaşterea unui număr cât mai mare de pricesne şi alte cântări ce se pot intona la sfintele oficii.

4. Cunoştințe despre utilizarea Tipicului ca îndrumător liturgic.

În această broşură, la sfârşitul spațiului alocat pentru fiecare întâlnire, veți găsi o pagină albă pentru **notițe personale**. La întâlnirile de formare, este recomandabil ca fiecare să îşi aducă ceva de scris, pentru ca să poată sublinia şi nota lucruri care i se par relevante.

Întâlnirile vor fi moderate de către un formator. Se vor desfăşura alternând lectură din texte şi explicații asupra temelor atinse în acestea. La începerea fiecărei întâlniri va fi desemnat un seminarist care, la încheiere, va face o **sinteză** a celor discutate. Acelaşi seminarist, la începutul întâlnirii din săptămâna ce urmează, va prezenta din nou sinteza, pentru reîmprospătarea tematicilor deja discutate.

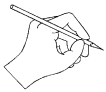

NOTIȚE PERSONALE

Întâlnirea 2 - *18 oct*

Lectoratul şi ipodiaconatul în istoria Bisericii

În cadrul itinerarului de pregătire pentru hirotesirea ca lectori este important să înțelegem care este originea acestei trepte de slujire în Biserică, cum s-a format şi cum s-a schimbat de-a lungul secolelor. Ne vom folosi de un text din volumul: Ene Branişte, *Liturgica generală*, Ed. IBMBOR, Bucureşti 1993, pp. 102-109.

Persoanele ajutătoare ale clerului slujitor (membrii clerului inferior) şi funcțiile lor liturgice în trecut şi astăzi

1. Originea şi vechimea clerului inferior

Biserica creştină primară n-a cunoscut decât (...) trei trepte (grade) ale ierarhiei clericale (...): episcopatul, presbiteratul (preoția) şi diaconatul. Cu excepția *diaconițelor* şi a *presbiterelor* (bătrânele), despre care vom vorbi îndată, nici Sfânta Scriptură şi nici scrierile bărbaților apostolici nu pomenesc despre alți clerici sau slujitori bisericeşti în serviciul altarului. Dar numărul credincioşilor a crescut şi, când formele cultului au început să ia o dezvoltare din ce în ce mai mare, treapta diaconatului n-a mai putut satisface toate trebuințele şi funcțiile noi ale cultului.

De aceea, a trebuit ca unele dintre sarcinile inițiale de mai mică importanță, ale diaconilor, să fie preluate de alți slujitori bisericeşti, imediat subordonați acestora. Pe lângă ierarhia celor

trei trepte, sau a clerului propriu-zis, a luat deci naştere cu timpul o serie întreagă de noi slujitori ai cultului sau persoane ajutătoare ale clerului, menite să îndeplinească noile funcţii create, adică serviciile mai mărunte şi mai modeste ale cultului. Toţi aceştia erau instituiţi prin hirotesie (punerea mâinilor) şi socotiţi ca făcând parte din cler, fiind înscrişi în *canon,* adică în listele personalului bisericesc (catalogul ieraticesc); ei alcătuiau ceea ce în Dreptul bisericesc se numeşte *clerul inferior.* Cu un termen general, toţi slujitorii din această categorie erau numiţi *clerici* (κληρικοί)[1] sau *slujitori* (υπηρέται)[2].

Unele din treptele clerului inferior s-au născut chiar în timpurile de prigonire a Bisericii, altele — cele mai multe — după pacea Bisericii, în secolele IV—VI, când dezvoltarea treptată a cultului şi solemnitatea serviciilor divine făceau necesară sporirea numărului slujitorilor bisericeşti. Cei mai importanţi dintre clericii inferiori erau socotiţi trei (ca şi la clerul propriu-zis) : *ipodiaconul, psaltul* (cântăreţul) şi *anagnostul* sau *citeţul*[3].

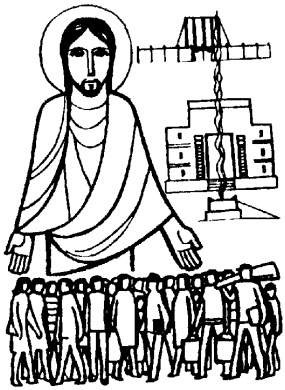

În afară de acestea, au existat însă în Biserica veche şi alte trepte ale clerului inferior, pe care le vom enumera, mai departe, cu funcţiile liturgice specifice fiecăreia dintre ele.

[1] Can. 77 trulan.
[2] Can. 20, 27, 30, 36, 41 şi 42 Laodiceea.
[3] Vezi, de ex., can. 69 apostolic.

2. **Treptele clerului inferior în Biserica veche şi funcţiile lor în cult**

a) Astfel, în ordinea cronologică, cel dinitâi serviciu inferior, -care apare menţionat chiar în cărţile Noului Testament (Rom. XVI, 1) este acela al ***diaconiţelor*** (αἱ διάκονοι**,** *virgines canonicae).* Ele nu se pot confunda cu *văduvele* şi *presbiterele* sau *bătrânele* (χήραι**,** *viduae,* πρεσβύτεραι**),** amintite şi ele în Sfânta Scriptură (1 Tim. V, 9 ş.u. ; Tit II, 3) ca şi în alte documente posterioare, din grupa «Rânduielilor bisericeşti», pseudo-epigrafice[4]. De asemenea, diaconiţele nu pot fi identificate nici cu *fecioarele (ai* παρθέναι**,** *virgines canonicae),* menţionate, împreună cu văduvele şi bătrânele, în aceleaşi documente vechi[5], care descriu şi atribuţiile lor. Ele reprezentau categorii distincte şi privilegiate în cadrul comunităţilor creştine din Biserica veche; primeau şi un fel de consacrare prin hirotesie (punerea mâinilor), dar în cadrul adunărilor liturgice nu aveau decât prerogativa şederii lângă clerici şi sarcina de a supraveghea liniştea şi ordinea în rândurile femeilor, numărându-se printre «slujitorii» Bisericii în sens larg, adică cei ce făceau servicii Bisericii, prin poziţia sau situaţia lor privilegiată faţă de restul credincioşilor.

În ceea ce priveşte diaconiţele -căci numai despre ele vom vorbi aici- e sigur că ele primeau consacrare (prin hirotesie), despre care vorbesc categoric unele izvoare[6].

---

[4] Ca de ex., *Const. Apost.,* III, 1—14 şi VIII, 25; *Testamentum Domini,* I, 40—43.
[5] Ca de ex. *Const. Apost.,* VIII, 24 ; *Test. Domini,* I(. 46.
[6] Vezi, de ex., Tertulian, *Ad uxorem,* I, 7 şi *Exort. ad castitatem,* 13 ; Can. 19 sin. I ec.; Can. 44 al Sfântului Vasile cel Mare şi *Const. Apost.,* III, 11, 16; VIII, 19—20.

În afară de îndatoririle în legătură cu asistența şi caritatea socială (vizitarea şi îngrijirea femeilor bolnave şi sărace, etc), diaconițele aveau următoarele funcții liturgice: serveau la agape, păzeau uşile bisericii prin care intrau şi ieşeau femeile, supravegheau ordinea şi liniştea în sfântul locaş în partea rezervată femeilor şi ajutau la botezul femeilor, mai întâi catehizându-le şi apoi îndeplinind, la botez, actele rituale pe care clerul oficiant nu le putea face, din motive de decență; de ex., ajutau pe candidatele la botez să intre în apa baptisteriului, iar după cufundare le prezentau episcopului spre a fi unse cu Sfântul Mir şi îmbrăcate în haina albă a neofiților; numai prima ungere (pe frunte) era făcută de clerici, restul trupului fiind uns de diaconițe *(Const. Apost.* III, 16 şi VIII, 28). Pentru aceasta, în timpul serviciului divin ele purtau, ca şi diaconii, orarul şi aveau dreptul să se împărtăşească în rândul clericilor inferiori. Tot ele, după unele documente, duceau Sfânta Împărtăşanie femeilor care nu puteau lua parte la Liturghie[7], făceau toaleta funebră a femeilor după moarte şi ajutau la înmormântarea lor.

[7] Vezi de ex., *Test. Domini,* I, 20 (la Jgnace Ephrem Rahmani, *Testamentum Domini noştri Jesu Christi,* Moguntiae, 1899, p. 143).

Documentele literare ne-au păstrat amintirea câtorva diaconițe ilustre prin pietatea şi erudiția lor, ca de ex. Olimpia (Olimpiada), Procula şi Pentada, colaboratoare şi corespondente ale Sfântului Ioan Gură de Aur[8], Martana din Seleucia, prietena pelerinei apusene Egeria[9], pioasa Macrina, sora Sfântului Vasile cel Mare şi a Sfântului Grigore de Nyssa ş.a. În Biserica de Apus, diaconițele încep să dispară încă din secolele V—VI, când botezul femeilor adulte devenise destul de rar; în Bisericile răsăritene, şi mai ales în cele necalcedoniene, ele se mențin până prin secolele XII—XIII. Vechile manuscrise ale evhologhiilor bizantine încă transmit, până la această dată, rânduiala (rugăciunile) hirotesiei diaconițelor, paralel cu hirotonia diaconilor[10]; după aceea ele dispar definitiv. De altfel, hirotesia femeilor aflate în slujba Bisericii începuse şi în Răsărit să fie interzisă, pe alocurea; încă din secolul IV.

b) ***Ipodiaconul*** sau ***subdiaconul*** (ὁ ὑποδιάκονος, ὁ ὑπηρέτης, *subdiaconus, subminister)* este cel mai important dintre clericii inferiori de odinioară.

[8] Despre Olimpia vezi Sozomen, *Ist. bis.,* VIII, 9 şi Sf. Ioan Gură de Aur, *Scrisori, către Olimpia* (ed. şi trad. fr. par A. M. Malingrey, *Lettres ă Olympias,* Paris, 1967 (SC, 13 bis).

[9] Vezi Egeria (Etheria), *Peregrinatio ad loca sanda,* cap. XXIII, 3 (Ed. Helene Petre, *Etheiie, Journal de voyage,* Paris, 1971 (SC, 21), p. 184).

[10] Vezi, de ex., Codicii Barberinus, gr. 336, Leningrad gr. 226, Coislin gr. 213 (la A. Dmitrievsky, *Descrierea manuscriselor liturgice...,* t. II, Ευχολόγια, Kiev, 1901, *p.* 996) şi Cod. Grottaferrata B. b. I.

Ipodiaconii sunt amintiți pentru prima dată în unele scrieri creştine din sec. III[11], iar documentele ulterioare din grupa «Rânduielilor bisericeşti» ne transmit chiar rânduiala (rugăciunile) hirotesiei lor, precum şi atribuțiile în cadrul adunărilor de cult[12]. Ei păzeau uşile bisericii în timpul sfintelor slujbe, ca să nu intre vreun necredincios sau vreun nevrednic, supravegheau ordinea şi liniştea în biserici la serviciul divin, pregăteau şi țineau în bună rânduială sfintele vase, ajutau arhiereului să îmbrace sfintele veşminte şi să se spele pe mâini şi, în general, ajutau pe diaconi la slujba altarului. Uneori primeau, împreună cu diaconii, darurile aduse de credincioşi la altar, aveau grijă de mormintele martirilor, de iluminația bisericilor şi de toate cele necesare pentru serviciul divin.

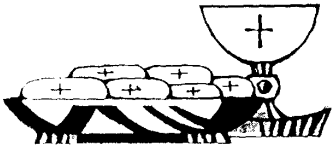

Din pricina importanței care li se dădea, ipodiaconii îşi permiteau adesea abuzuri, considerându-se egali cu diaconii şi uzurpând din drepturile acestora. De aceea, unele sinoade au fost nevoite să-i cheme la ordine, impunându-le anumite obligații şi restricții în exercitarea funcțiilor lor liturgice[13].

c) ***Anagnostul, lectorul*** sau ***citețul*** (ὁ αναγνώστες, *lector, lectionarius)* vine, ca importanță, îndată după ipodiaconi, deşi ca vechime e anterior acestora.

[11] Ca de ex. epistolele Sfîntului Ciprian şi *Tradiția Apostolică* a lui Ipolit.
[12] Vezi, de ex. *Const. Apost.,* VIII, 21 şi *Tes. Domini,* I, 44.
[13] Vezi, de ex. Can. 21, 22, 25 şi 43 Laodiceea ; Consi. *Apost.* III, 11.

Anagnoştii sunt pomeniți, ca membri ai clerului inferior, în multe documente, începând cu cele de la sfârşitul secolului II şi continuând cu cele din secolele III, IV şi V[14].

Sarcina lor principală —după cum o arată şi denumirea lor— era să citească (şi uneori să cânte) părțile din Sfânta Scriptură rânduite să se citească la serviciul divin (lecturile biblice), cu excepția pericopelor evanghelice, a căror citire era rezervată diaconilor. Tot ei făceau şi alte lecturi, întâmplătoare, din cadrul adunărilor de cult: acte martirice sau vieți de sfinți, epistole pastorale ete. Ei citeau de pe *amvon,*

care era un fel de estradă ridicată în mijlocul bisericii (naosului), pe care era aşezat un pupitru sau analog. În timpul persecuțiilor, li s-a încredințat şi păstrarea cărților sfinte folosite la cult, o funcție destul de periculoasă şi plină de riscuri. Mai târziu, făceau şi alte servicii, ca: aprinderea lumânărilor, purtarea sfeşnicelor la procesiunile solemne, însoțirea episcopilor şi purtarea cărților de cult necesare ş.a.m.d. În unele biserici ajutau şi la învățământul catehetic.

Numărul lectorilor era foarte mare, mai ales în secolele IV—V, când mai toate figurile clericale de prestigiu şi-au început cariera bisericească în calitate de anagnoşti, ca de ex. Sf. Ioan Gură de Aur la Antiohia. Unii dintre cei rămaşi mai multă vreme în

[14] Vezi, de ex., Tertulian, De *praescriptione hadreticorum,* 41 (P.L., II, 69) j *Tradiția Apostolică,* cap. 11 (la B. Botte, *La Tradition Apostolique,* p. 66, 67); Ciprian, *Epist. 24, 29, 33, 34* şi altele (P.L., IV, 294, 310, 328, 329); Can. 28 apost.; Can. 10 Sardica; Can. 23 şi 24 Laodiceea ş.a.; *Const. Apost.,* VIII, 22 (SPA 1, II, 251); *Test. Domini,* I, 45 (Rahmani, *Testamentum Domini,* p. 105) ş.a.

această treaptă s-au ilustrat prin opere scrise, de valoare, ca de ex- *Teodor Lectorul (Citeţul)* de la biserica Sf. Sofia din Constantinopol (secolele V—VI), care a făcut un rezumat al Istoriei Bisericii de Eusebiu, Sozomen şi Teodoret, cowtinuând-o până la 518[15].

d) *Psaltul, cantorul* sau *cântăreţul* (ὁ ψάλτης, ὁ ψαλτῳδός, *psalmista, cantor)* este posterior lectorului şi un fel de dedublare a lui. La început, adică, funcţia psalmistului sau a cântăreţului era îndeplinită tot de lector (citeţ); abia mai târziu apare distincţia între *lector* de o parte şi *psalt* de alta, ca două trepte şi funcţii deosebite, în cadrul clerului inferior. Psalţii sunt pomeniţi în canoanele 15, 23, 24 Laodiceea (c. 362), în *Const. Apost.* (II, 26, 28 ; III, 11 ; VI, 17 ; VIII, 13, 28, 31) ş.a.

Se pare că, în Orient, prin secolele IV—V, au fost folosite pe alocuri şi femeile pentru slujba de citeţ şi cea de cântăreţ.

În Biserica veche, până prin secolele VII—VIII, toţi credincioşii participanţi la sfintele slujbe (şi mai ales la Sf. Liturghie), cântau în biserică, dând răspunsurile la ectenii şi cântând imnele liturgice, care, de altfel, erau mai puţine şi mai simple ca melodie decât cele de astăzi. Funcţia de cântăreţ nu a fost creată pentru a înlocui pe credincioşi la cântarea liturgică, ci pentru a-i instrui şi a-i conduce la îndeplinirea acestei datorii creştine şi pentru a-i reprezenta, la nevoie, în cadrul cultului. În faza cântării *responsorice* sau *responsoriale* a psalmilor

[15] P.G., t. LXXXVI, col. 165—228. Trad. rom. de Iosif Gheorghiaiv în *Istoria bis. de Evagrie,* Bucureşti, 1899, p. 278—300.

(până spre sfârşitul secolului IV), cântăreţul avea rolul principal de solist şi conducător al cântării; el dădea tonul, începea şi executa de fapt cântarea psalmilor, de pe amvon, iar credincioşii se uneau numai prin răspunsuri scurte (refrenuri sau acrostihuri). În faza cântării *antifonice* sau alternative (sec. IV ş.u.), psalţii conduceau cântarea, cântând laolaltă cu poporul sau corul credincioşilor, împărţiţi în două cete, grupe sau coruri, care executau alternativ versetele psalmilor. Ei instruiau şi pe credincioşi în cântarea bisericească (psalmodie). Rolul şi importanţa lor a sporit în faza psaltichiei bizantine (sec. VIII ş.u.), când cântarea bisericească — diversificată în cele 8 glasuri sau moduri de cântare, sistematizate de Sf. Ioan Damaschinul — a devenit mai complicată şi mai dificilă, făcând deci necesară prezenţa cântăreţilor de profesie, anume pregătiţi şi instruiţi, care s-o execute corect.

e) ***Exorciştii*** *(οι* ἐξορκίσται, ἐπορκίσται, *exorcistae),* amintiţi în documente încă din sec. III ş.u.[16], erau cei în grija cărora cădea îngrijirea energumenilor şi izgonirea duhurilor necurate. La început, exorcismul era o harismă, adică un dar extraordinar şi deci putea fi executat de oricine, fără o consacrare sau delegaţie expresă din partea autorităţii bisericeşti. Dar odată cu dispariţia harismaticilor, atribuţia exorcizării a început să se acorde numai anumitor persoane,

[16] Vezi, de ex., Scrisoarea papei Comeliu către episc. Fabian al Antiohiei (la Eusebiu al Cezareei, *Ist. bis.,* VI, 43), Can. 10 Antiohia, Can. 24 Laodiceea ; *Const. Apost.,* VIII, 26 ş.a.

prin hirotesie, exorciştii fiind astfel introduşi oficial printre membrii clerului inferior. Funcţia lor de căpetenie era îngrijirea *energumenilor,* adică a celor bântuiţi de duhuri necurate (demoniacii), care în disciplina şi organizarea Bisericii vechi, alcătuiau o clasă sau o grupă distinctă a comunităţilor creştine ; pentru aceştia existau chiar rugăciuni şi ectenii speciale în rânduiala serviciilor bisericeşti[17]. În secolele IV—V, chiar exorcismele din rânduiala de azi a botezului şi mare parte din pregătirea candidaţilor la botez erau de competenţa exorciştilor de profesie şi abia mai târziu — atunci când aceştia au dispărut — au fost trecute între atribuţiile preoţilor.

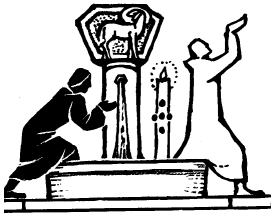

f) ***Acolutul*** sau ***acolytul*** *(*ὁ ακόλουθος, *acoluthus, acolythus)* se întâlneşte de fapt numai în Biserica de Apus (la Roma şi Cartagina încă din sec. III). Acesta îndeplinea în Biserica romană funcţiile ipodiaconului din Bisericile greceşti: ajuta pe clericii din altar la şăvârşirea Sfintei Euharistii, purtând vasele sfinte, ducea uneori Sfânta Euharistie bolnavilor, păstra veşmintele bisericeşti, îngrijea candelele şi aprindea luminările etc. Acoluţii aveau un rol important mai ales în slujbele solemne săvârşite de papi; de aceea, ordinul lor a luat o mare dezvoltare şi importanţă îndeosebi la Roma, unde, începând din sec. VI înainte, acoliţii au preluat funcţiile cântăreţilor şi pe ale exorciştilor de odinioară.

g) ***Ostiarii, portarii*** sau ***uşierii*** (οἱ ὀστιάριοι, οι πυλωροί, οἱ θυρωροί, *ostiarii, janitores),* pomeniţi în unele

[17] Vezi, de ex., rînduiala liturghiei «clementine» din *Const. Apost.,* VIII, 7; «Rugaţi-vă, cei munciţi de duhuri necurate...» (MELV, p. 202 şi SPA 1, II, p. 228).

documente din sec. IV înainte[18], erau supraveghetorii uşilor bisericii în timpul serviciilor divine. Portarii sunt priviţi în general ca urmaşi ai vechilor *cursores* (curieri sau alergători), clerici care, în timpul persecuţiilor, indicau creştinilor locul şi timpul adunărilor liturgice din catacombe şi care făceau legătura între diferitele Biserici, ca oameni de încredere (curieri) ai episcopilor. Tot ei despărţeau pe catehumeni şi pe penitenţi de credincioşi, îndepărtau pe păgâni şi pe profani din sfântul locaş şi închideau uşile bisericii nu numai la sfârşitul slujbei, ci chiar şi după liturghia catehumenilor. Lor le adresau diaconii sau ipodiaconii strigarea «Uşile, uşile...», din rânduiala Liturghiei credincioşilor, înainte de săvârşirea Sfintei Jertfe.

La Roma, începând din sec. VI, uşierii au fost înlocuiţi cu aşa numiţii *mansionarii* (sacristani), care, ca şi paraclisierii noştri de azi, nu mai făceau parte din cler.

h) ***Groparii*** sau ***înmormântătorii*** *(*κοπιάται, *fossores, fossori, laborantes, lecticarii)* au fost de asemenea multă vreme număraţi între clericii inferiori. Pe vremea prigoanelor, când serviciul divin ca şi înmormântările se făceau aproape numai în catacombe, groparii alcătuiau o corporaţie (breaslă) aparte, care avea în grijă săparea galeriilor din catacombe, întreţinerea şi decorarea lor,

[18] Ca de ex., Can. 24 Laodiceea, *Const. Apost.* (II, 26, 28, 57, · III, 11 j VI, 17; VIII, 13, 16), o lege din 337 (Cod. Theodos. XVI, 24) ş.a.

repartizarea locurilor de înmormântare *(loculi* şi *cubiculi)*[19] şi purtau grijă de morminte, îndeosebi de cele ale martirilor.

O organizaţie analoagă cu cea a fossorilor a creat mai târziu împăratul Justinian la Bizanţ, din aşa numiţii *decani* sau *lecticarii* (δεχανοὶ ἠτοιλεκτικάριοι), adică *dricari* sau purtători de năsălie, care aveau însărcinarea de a organiza funeraliile, mai ales ale săracilor, pe care trebuiau să-i îngroape gratuit. Ei nu făceau însă parte din cler.

3. **Numărul membrilor clerului inferior**

A variat după trebuinţele şi posibilităţile materiale ale fiecărei biserici. El a fost totdeauna mare la centrele mitropolitane şi patriarhale, dar mai ales la Marea Biserică din Constantinopol (catedrala Patriarhiei Ecumenice), unde mulţimea slujitorilor era cerută de pompa şi strălucirea cultului şi a ceremoniilor curţii imperiale bizantine. De pildă, Novela III,1 a lui Justinian fixa numărul servitorilor bisericeşti de la Sfânta Sofia la 90 ipodiaconi, 110 citeţi şi 25 cântăreţi, iar împăratul Eraclie, la anul 612, îl fixa la 70 ipodiaconi, 160 citeţi, 25 cântăreţi şi 75 servitori bisericeşti (portari sau uşieri), fără să mai numărăm pe acei «oficiali» sau slujbaşi eclesiastici mai mărunţi. La Roma, încă de pe vremea papei Corneliu (sec. III), pe lângă cei 44 preoţi şi 7 diaconi, erau 7 ipodiaconi, 42 acoluţi, 50 exorcişti, citeţi şi portari[20] ş.a.m.d.

[19] Vezi cap. despre *Cimitirele creştine.*

[20] Epistola papei Corneliu către episcopul Fabian al Antiohiei Eusebiu, *Ist. bis.*, VI, 43).

4. **Durata existenței treptelor clerului inferior**

În ceea ce privește durata existenței treptelor clerului inferior, putem spune că ele nici nu s-au ivit toate deodată și pretutindeni în Biserica veche, și tot așa au dispărut, nu peste tot în același timp, ci unele mai curând, altele mai târziu. Legate de situații și împrejurări istorice, de condiții de viață și de nevoi specifice Bisericii vechi, aceste funcții și trepte ale clerului inferior au dispărut odată cu încetarea situațiilor și a nevoilor religioase care le-au impus și le-au creat.

Așa au dispărut, de exemplu, servicii ca acelea ale diaconițelor, în urma generalizării pedobaptismului (botezul copiilor), sau cel al fossorilor (groparii) din vremea creștinismului catacombelor. Decadența și dispariția catehumenatului a atras după sine și dispariția exorciștilor. Pe la începutul secolului XV, Simeon, arhiepiscopul Tesalonicului, semnalează această treptată dispariție a diferitelor funcții bisericești inferioare sau căderea în desuetudine a hirotesiei lor, în unele Biserici răsăritene[21].

5. Clerul inferior în Biserica de azi

Aproape toate serviciile bisericești inferioare de odinioară în legătură cu îngrijirea sfântului locaș și buna desfășurare a cultului au trecut, de prin secolul XIV înainte, la catedrale și mânăstiri, asupra *eclesiarhului,* care era ales de obicei dintre

[21] *Despre sfintele hirotonii;* cap. 156 (P.G., t. CLV, col. 361 și trad. rom. cit., p. 129).

monahii clerici şi care avea ca ajutor pe *paraeclisiarh* (de unde vine cuvântul de *paraclisier).* Acesta avea şi grija executării întocmai a tipicului şi a rânduielilor bisericeşti tradiționale (ca şi azi la catedralele şi mânăstirile mai mari).

Unele servicii bisericeşti inferioare au dispărut din Biserica de Răsărit, dar s-au păstrat (până după Conciliul Vatican al II-lea, N.red.) în cea de Apus, ca: *ostiarii* (uşierii sau portarii), *exorciştii* şi *acoluții.* Numai *ipodiaconatul* şi *lectoratul* (treapta de citeț sau psalt) se mențin până astăzi în ambele Biserici, (... fiind) un serviciu inferior, cum era în Biserica veche. În afară de ipodiaconat, Biserica de Apus (a păstrat pană după Vatican II) patru dintre vechile trepte ale clerului inferior de odinioară, care alcătuiau, la catolici, aşa numitele *ordines minores,* şi anume: ostiarii, lectorii, exorciştii şi acoluții. (În anul 1972, Papa Paul al VI-lea le-a abolit şi pentru Biserica de rit latin. N.red.).

Atât în Biserica ortodoxă şi în cele Catolice bizantine, (cât şi în cea Catolică latină) se păstrează până azi numai două dintre vechile trepte ale clerului inferior, care primesc consacrarea prin hirotesie, şi anume: *anagnostul* (citețul sau lectorul) şi *ipodiaconul.* Ipodiaconi permanenți nu mai există însă decât prin mânăstiri şi pe la catedralele chiriarhale; la slujbă, ei poartă stihar şi orar (încrucişat), iar citeții şi cântăreții (lectorii) hirotesiți poartă

stihar[22]. Cât priveşte pe cântăreţii noştri de profesie de la bisericile de enorie, care îndeplinesc atât funcţia citeţilor, cât şi pe a psalţilor de odinioară, în practică nu mai sunt de mult instituiţi prin hirotesie. Atât ipodiaconatul, cât şi lectoratul (funcţia de anagnost sau citeţ), au rămas obligatorii mai mult ca trepte premergătoare sau de tranziţie spre diaconat; imediat înainte de a fi hirotonit diacon, orice candidat la preoţie primeşte întâi hirotesia de citeţ şi apoi pe cea de ipodiacon.

Toate celelalte servicii mărunte în legătură cu nevoile cultului (ca: întreţinerea curăţeniei în biserică, aprinderea candelelor şi a luminărilor, lovirea în toacă şi tragerea clopotelor, aducerea celor necesare pentru slujbă ş.a.) sunt îndeplinite azi fie de către *cântăreţi* (ca la bisericile de ţară), fie de către *paraclisier (de la* ὁ παραεκκλησιάρχης), numit, în Bucovina şi Ardeal, şi *palamar* (de la παραμονάριος) sau *crâsnic, făt,* iar în unele părţi, *ţârcovnic,* denumire care se aplică şi cântăreţilor (de la slav. *ţercov,* biserică). Obligaţiile lui sunt înscrise în Povăţuirile de la sfârşitul Liturghierului românesc, unde e numit *eclesiarh*[23]. Precum am spus însă, *eclesiarhi,* în sensul vechi al cuvântului, nu mai există decât la bisericile mânăstireşti şi la catedralele chiriarhale.

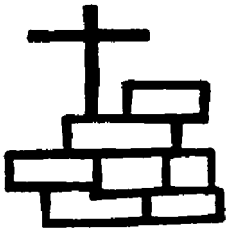

[22] Vezi *Arhieraticonul* rom., ed. II (ortodoxă), Bucureşti, 1899, p. 6 (notiţa respectivă, de la sfîrşitul hirotoniei citeţului, nu există în Arhieraticonul grecesc).

[23] Vezi Liturghier (ortodox), Bucureşti, 1980, p. 425 ; «Eclesiarhii sunt datori să aducă în altar prescuri, vin, apă, lămîie şi foc, să aprindă luminările şi să le stingă, să pregătească cădelniţa şi căldura...» etc.

În virtutea tradiției, cărțile noastre de slujbă mai păstrează încă unele din numirile vechilor funcții sau trepte ale clerului inferior mânăstiresc de odinioară, deşi în practică aceste funcții au dispărut de mult din uz**,** ca de exemplu : *canonarhul,* adică cel care odinioară avea în grijă, supraveghea şi conducea cântarea canoanelor şi a imnelor liturgice in general, *candilaptul* sau *aprinzătorul de candele (lumini), eclesiarhul* sau *paraclisiarhul*[24] ş.a.

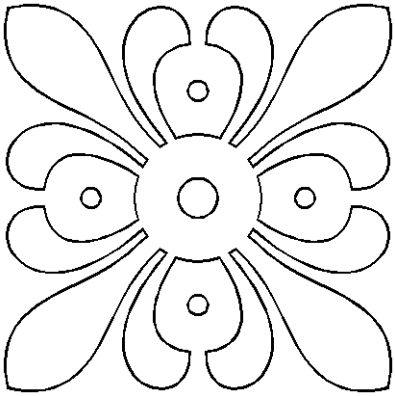

[24] Vezi, de ex., Rînduiala Privegherii de toată noaptea... : «După apusul soarelui, trecînd puțin, merge aprinzătorul de candele şi face metanie la cel mai mare; iar paraclisiarhul**,** luînd sfeşnicul ce stă în mijlocul bisericii, zice cu glas mare: Sculați-vă !... Iar după sfîrşitul obişnuitei stihologii, face canonarhul metanie şi spune glasul Octoihului sau al Mineiului...» (*Dumnezeieştile Liturghii...*, ed. A V-A, Cernica, 1927, p. 7, 9). În edițiile mai noi ale Liturghierului (ortodox) românesc, termenul ’aprinzător de candele’ a fost înlocuit cu cel de paraclisier**.**

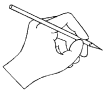

NOTIȚE PERSONALE

Întâlnirea 3 - *25 oct*

Lectoratul în documentele magisteriale. Teologia lectoratului

Papa Paul al VI-lea

MINISTERIA QUAEDAM

Scrisoare apostolică sub formă de motu proprio

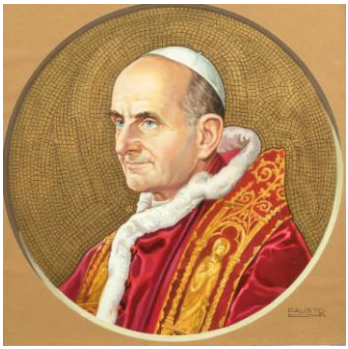

Din vremurile cele mai străvechi au fost instituite de către Biserică anumite tipuri de slujiri cu scopul de a-i aduce lui Dumnezeu cult sfânt şi de a oferi, în funcție de nevoi, un serviciu în beneficiul poporului lui Dumnezeu. Prin acestea erau încredințate credincioşilor spre exercitare, slujiri cu caracter liturgic şi caritativ, în funcție de feluritele circumstanțe. Acordarea acestor slujiri avea loc adesea printr-un rit anume prin care credinciosul, odată obținută binecuvântarea lui Dumnezeu, era constituit într-un anume grup ori grad pentru a îndeplini o funcțiune bisericească determinată.

Încetul cu încetul, câteva dintre aceste slujiri –dintre cele legate de acțiunea liturgică- au început să fie considerate trepte premergătoare pentru a primi ordinele sacre (...) , motiv pentru care au fost denumite şi ordine minore în raport cu (...) Diaconatul şi Preoția, care au fost denumite

ordine majore şi, chiar dacă nu pretutindeni, erau rezervate în general pentru aceia care, întocmai prin ordinele minore, se îndreptau spre Preoție.

(...) Conciliul Vatican II a stabilit că fiecare, fie el slujitor ori simplu creştin, îndeplinindu-şi propria sarcină, să se limiteze să îndeplinească ceea ce şi numai ceea ce, în baza ritului şi a normelor liturgice, este de competența sa (Sacrosantum Concilium nr. 28).

Prin această afirmație este strâns legat ceea ce e scris, cu puțin înainte în aceeaşi Constituție: Maica noastră Biserica dorește foarte mult ca toți credincioșii să fie îndemnați la acea participare deplină, conștientă și activă la celebrările liturgice care e cerută de însăși natura liturgiei și care, pentru poporul creștin, „seminție aleasă, preoție împărătească, neam sfânt, popor răscumpărat" (1Pt 2,9; cf. 2,4-5), constituie în virtutea Botezului un drept și o datorie. Acestei participări active și depline a întregului popor i se va acorda o grijă deosebită în reînnoirea şi cultivarea liturgiei; într-adevăr, o astfel de participare este izvorul primar și indispensabil din care credincioșii pot dobândi un spirit cu adevărat creștin și, de aceea, păstorii sufletești trebuie să o urmărească cu zel în toată activitatea lor pastorală, printr-o educație adecvată. (S.C. nr. 14)

(...) Corespunde realității însăşi şi mentalității actuale ca respectivele slujiri să nu mai fie numite „ordine minore" iar acordarea lor să fie denumită nu „hirotonire"

(/"ordonare"), ci „hirotesire" („instituire") şi, de asemenea, să fie socotiți pe deplin clerici doar aceia care au primit Diaconatul; astfel va fi mai clară distincția între clerici şi laici, între ceea ce este rezervat clericilor şi ceea ce le poate fi încredințat credincioşilor laici; astfel, va fi pus în lumină relația lor reciprocă, întrucât preoția comună a credincioşilor şi preoția ministerială sau ierarhică, oricât ar difera în esență şi nu doar de grad, sunt una în funcție de cealaltă, pentru că una şi cealaltă, fiecare în felul propriu, participă la unica preoție a lui Cristos (Lumen Gentium 10). (...)

Lectorul este hirotesit (instituit) pentru slujirea care-i este proprie de a citi Cuvântul lui Dumnezeu în adunarea liturgică. Prin urmare, în Dumnezeiasca Liturghie şi în alte acțiuni sacre, îi revine lui să proclame lecturile din Sfânta Scriptură (dar nu Evanghelia); (...) să îndrume cântarea şi să călăuzească participarea poporului credincios; să-i instruiască pe credincioşi să primească cu cuviință Sacramentele. El va putea de asemenea –dacă va fi necesar- să se îngrijească de pregătirea celorlalți credincioşi care, în virtutea unei însărcinări temporare, trebuie să citească Sfânta Scriptură (sau –în ritul bizantin- să cânte în strană) în acțiunile liturgice. Pentru ca să

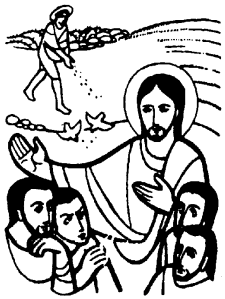

împlinească cu mai mare vrednicie aceste îndatoriri, să se îngrijească să mediteze cu sârguință Sfânta Scriptură.

Lectorul, simțind responsabilitatea mandatului primit, să se străduiască în orice fel şi să folosească de mijloace oportune pentru a dobândi în fiecare zi tot mai deplin dragostea blândă şi vie (Sacrosantum Concilium nr. 24; Dei Verbum nr. 58) şi cunoaşterea Sfintei Scripturi, pentru ca să devină un cât mai perfect apostol al Domnului. (...)

VII. Urmând tradiția venerabilă a Bisericii, hirotesirea întru Lector şi Ipodiacon este rezervată bărbaților.

VIII. Pentru ca un candidat să fie admis la trepte, se solicită:

a. *cererea* scrisă şi semnată în mod liber de către aspirant, va fi prezentată Ordinarius-ului (Episcop ori Superior Major), va trebui să fie acceptată;

b. o *vârstă convenabilă* şi calitățile necesare (...);

c. *voința fermă* de a-l servi pe Dzeu şi poporul creştin;

IX. Treptele sunt acordate de către Ordinarius (Episcop ori Superior Major), printr-un rit liturgic (...) recunoscut de către Sfântul Scaun;

X. Între acordarea Lectoratului şi aceea a ipodiaconatului trebuie să fie respectată perioada stabilită de

către Sf. Scaun sau de Conferințele Episcopale, de fiecare dată în care aceleiaşi persoane i se acordă mai mult de o slujire.

XI. Candidații la Diaconat şi la Preoție trebuie să primească treptele Lectoratului şi Ipodiaconatului, dacă nu le-au primit deja, şi să le exercite pentru un timp convenabil, pentru ca să se predispună viitoarelor slujiri ale Cuvântului şi ale Altarului. Pentru aceiaşi candidați, dispensarea de la primirea treptelor este rezervată Sf. Scaun.

XII. Acordarea treptelor nu dă dreptul la menținere sau la remunerare din partea Bisericii.

(...)

Dat la Roma, la San Pietro, pe 15 august 1972,
în praznicul Înălțării la Cer a Fericitei Fecioare Maria,
În anul al zecelea al Pontificatului nostru.
Papa Paul al VI-lea

- Având în vedere că, în cazul de față, ne interesa Magisteriul Bisericii cu privire la lectoratul ce se acordă acelora care se pregătesc pentru primirea sf. Preoții, s-a operat o selectare a textelor. În varianta integrală, Papa Paul al VI-lea afirmă că lectoratul (şi ipodiaconatul) **poate fi acordat chiar şi acelor laici care doresc să**

slujească sf. Biserică şi care nu aspiră la preoție, servind (în acest caz) la strană în calitate de cantori.

- Cele două slujiri (lectorat şi ipodiaconat) nu **îşi au rădăcina** în sacramentul Preoției, ci în acelea ale **Inițierii Creştine (Botez-Mir-Euharistie)** şi au fost fondate de către Biserică pe baza atitudinii pe care credincioşii laici o au (în virtutea botezului ce l-au primit) de a-şi asuma slujiri şi mansiuni în comunitatea creştină. Prin urmare, aceşti credincioşi constituie un dar al Spiritului Sfânt şi pot să primească un har ne-sacramental, invocat şi meritat prin mijlocirea şi binecuvântarea Bisericii.
- Exercitarea lectoratului evidențiază legătura strânsă dintre Cuvântul lui Dzeu, liturgia creştină şi viața efectivă. Pentru a explica acest lucru, vom spune că lectorul are **misiunea proclamării Cuvântului**. Cuvântul lui Dzeu ocupă un loc aparte în slujirea Bisericii, întrucât:
  - Fiecare celebrare sacramentală conține o „**Liturghie a Cuvântului**", prin care Cristos cel înviat se face prezent în mijlocul poporului său, spre preamărirea întregii Treimi, în vederea aducerii unui sacrificiu spiritual propriu adevăraților adoratori în *spirit şi adevăr* (vezi In 4,24)

  - În cadrul sfintelor slujbe, cartea Cuvântului (Evanghelia) primeşte o **mare cinste**, tocmai pentru că Biserica recunoaşte şi indică prezența Domnului în Cuvânt. Astfel, Cartea este aşezată pe sf. Altar, este tămâiată, dusă în procesiune, sărutată (la ieşirea cea mică, se cântă în fața Evangheliei pe care preotul o ridică spre venerare: „Veniți să ne închinăm şi să cădem la Cristos, Mântuitorul nostru...").

Prin Cuvânt, are loc în Biserică minunata *epifanie* (=arătare) a Domnului în mijlocul credincioşilor săi

▪ Astfel, proclamarea Cuvântului lui Dzeu devine **actualizatoare a istoriei mântuirii** şi, prin urmare, devine eveniment mântuitor. Atunci când cel care citeşte proclamă credincioşilor Cuvântul lui Dzeu, el nu rosteşte o poveste din trecut, nu ţine o lecţie de şcoală, ci propovăduieşte „misterul" care se realizează aici şi acum pentru cei ce ascultă Cuvântul şi-l primesc cu credinţă.

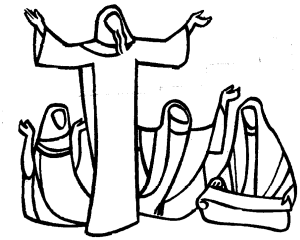

▪ În fiecare slujbă a Bisericii, Liturghia Cuvântului nu reprezintă doar un element didactic ori o „pregătire" pentru ceea ce urmează, ci este **constitutivă** actului de cult şi împărtăşeşte aceeaşi finalitate: preamărirea lui Dzeu şi sfinţirea oamenilor

- Lectorii pot să fie consideraţi **păstori**, pentru că dăruiesc nutremânt turmei lui Cristos. Lectorii trebuie să aibă conştiinţa că sunt „profeţii", purtătorii de cuvânt al lui Dzeu, al cărui Cuvânt îl proclamă public şi de care Dzeu se serveşte pentru a trezi, înviora, întări credinţa celor care ascultă.
- Slujirea lectorului, aceea de a proclama Cuvântul, trebuie văzută în **sens lărgit**, cuprinzând ceea ce precede şi ceea ce vine după actul liturgic. Ar fi reductiv dacă am considera că activitatea lectorului se poate epuiza doar cu cântarea la strană. Prin urmare:
    - *Ceea ce **precede** actul liturgic*:
        - Lectorii sunt chemaţi să se exercite în <u>primul anunţ</u> al *kerygmei* creştine

- Sunt chemați la a fi cateheți și evanghelizatori, aceia care aduc oamenii spre Biserică şi le explică *cum* şi *de ce* omul poate să creadă în Dzeu. Sunt chemați să fie evanghelizatori în măsura în care pot să aducă Vestea-cea-Bună în viețile oamenilor în mijlocul cărora trăiesc (propria familie, colegi, prieteni, cunoscuți)

- *Ceea ce **vine după** actul liturgic:*
  - Lectorii sunt chemați să-i însoțească pe ceilalți ca şi cateheți permanenți şi educatori în credință, explicând oamenilor conținuturile credinței creştine şi întărindu-i în Cristos.
  - Aceasta poate fi o formă de antrenament pentru *paternitatea spirituală* pe care preotul de mâine va fi chemat să o exercite, primind, ascultând, sfătuind, făcând discernământ şi ajutând la purtarea greutăților cu care oamenii sunt împovărați. Este bine ca lectorul să fie un cunoscător acut al persoanei umane şi al proceselor sufleteşti şi spirituale. Atent la voința lui Dzeu şi urmând căile Spiritului Sfânt, el va şti să îi ajungă pe credincioşi în situații concrete şi să îi însoțească în itinerarii personalizate.

- Lectorii sunt chemați să îşi însuşească **regulile esențiale ale dicției** şi să se specializeze în arta comunicării, să fie oameni capabili de abordare personală, de dialog şi de leadership de grup.

E lucru cunoscut –în transmiterea unui mesaj- ce importanță au capacitățile umane şi darurile naturale.

- Fiind o slujire a Cuvântului, lectorii sunt invitați să își însuşească (în continuare) o **pregătire biblică şi teologică** solidă, care să îi facă să fie în stare să înțeleagă şi să situeze biblic şi teologic ceea ce proclamă şi –atunci când este cazul- să îi ajute şi pe alții să o facă. Aşadar lectorul îşi are o **fizionomie spirituală şi apostolică** bine definită: el este mărturisitor, învățător şi educator; trebuie să fie bine pregătit, capabil să formeze şi să-i susțină pe ceilalți pe drumul credinței.

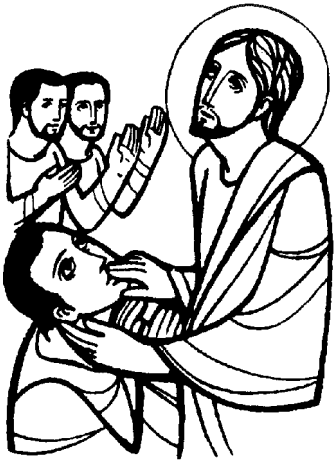

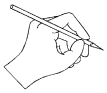

NOTIȚE PERSONALE

Întâlnirea 4 - *1 nov*

Bucuria evangheliei.
Bucuria care se reînnoieşte şi se comunică
(*Evangelii Gaudium,* nr. 1-8)

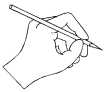

NOTIȚE PERSONALE

Întâlnirea 5 - *8 nov*

Bucuria minunată şi mângâietoare de a evangheliza. O noutate veşnică**.** Noua evanghelizare pentru transmiterea credinței. Propunerea şi limitele acestei exortații (*Evangelii Gaudium,* nr. 11-18)

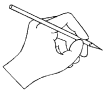

NOTIȚE PERSONALE

Întâlnirea 6 - *15 nov*

Transformarea misionară a Bisericii. O Biserică ce iese în lume. A lua inițiativa, a se implica, a însoți, a da rod şi a sărbători. Pastorația în convertire.
O reînnoire eclezială care nu poate fi amânată
(*Evangelii Gaudium,* nr. 19-33)

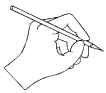

NOTIȚE PERSONALE

Întâlnirea 7 - *22 nov*

Transformarea misionară a Bisericii. Din inima evangheliei.
Misiunea care se întrupează în limitele umane.
O mamă cu inimă deschisă
(*Evangelii Gaudium,* nr. 34-49)

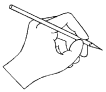

NOTIȚE PERSONALE

Întâlnirea 8 - *29 nov*

Întâlnire despre *hirotesirea întru lector*. Sensul existențial al momentului, semnificația teologică a rugăciunii ce va fi rostită de către Episcop. Despre scrierea cererilor.

Parcurgerea textelor cu privire la istoria lectoratului şi cel al scrisorii papei Paul al VI-lea "*Ministeria Quaendam*" ne-au ajutat să dobândim conturul acestei trepte, fizionomia ei teologică, scopul şi îndatoririle pe care Biserica le contemplă în exercitarea ei; în schimb enciclica „*Evangelii Gaudium*" a papei Francisc ne-a inițiat o reflecție profundă şi lărgită asupra conținutului, scopului şi a stilului proclamării Evangheliei în lumea de azi.

Desfăşurându-se în contextul proxim al hirotesiilor, întâlnirea îşi propune din nou o trecere în revistă a sensului lectoratului, precum şi furnizarea unor informații care să ajute pregătirea proximă pentru această treaptă.

Astfel, candidatul la primirea lectoratului trebuie să ştie că:

- Treptele lectoratului şi ale ipodiaconatului propun candidaților la preoție exercitarea progresivă a unor atribuții care sunt specifice preotului; prin urmare au caracter propedeutic, de pregătire, de antrenament. Lectoratul are ca specific proclamarea publică, în slujbele Bisericii, a Cuvântului lui Dzeu (nu cel cuprins în Evanghelie, ci Apostolul, troparele şi toate cele prevăzute de tradiția Bisericii pentru activitatea la strană)

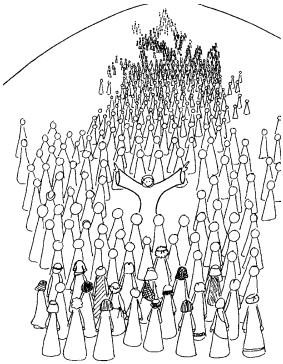

- Lectoratul se acordă ca o hirotesire, adică sub forma unei numiri/instituiri, a unui mandat pe care Episcopul îl dă, în vederea îndeplinirii unei misiuni (spre deosebire de *hirotonire* - prin care sunt sfinţiţi diaconii, preoţii şi episcopii şi care are caracter de sacrament). Asemenea ipodiaconatului, lectoratul nu derivă din taina Preoţiei, ci din cea a Botezului, ce deschide spre diferite tipuri de slujiri în Biserică. Lectorii şi ipodiaconii nu fac încă parte din treapta clericilor, la care se accede doar începând de la diaconat.
- Printre misiunile lectorului: a proclama Cuvântul lui Dzeu, a îndruma cântarea şi rugăciunea poporului credincios, a se implica în activitatea catehetică cu cuvântul, cu fapta şi cu viaţa.
  - Legat de proclamarea Cuvântului, rolul lectorului nu este unul marginal, întrucât –în celebrările ei- Biserica ţine Scripturile la loc de mare cinste (citirea Cuvântului care este prezentă în fiecare slujbă, ritualurile de tămâiere, sărutare şi ducere în procesiune, etc). Prin actul proclamării se actualizează un eveniment mântuitor şi prezenţa însăşi a Domnului.

  - Legat de activitatea catehetică, lectorul trebuie să pregătească poporul lui Dzeu *înainte*, şi să-l însoţească *în timpul* şi *după* săvârşirea actului liturgic. Pentru candidatul la preoţie, perioada lectoratului poate să fie una în care acesta îşi exercită –mai mult decât până acum- activitatea de catehet, îşi formează o strategie şi un stil în acest sens.

- Perioada lectoratului poate să fie una propice deprinderii artei paternității spirituale. Aceasta se face –înainte de toate- trăind cu seriozitate şi constanță relația cu propriul părinte spiritual, iar apoi cultivând cu alții relații (discuții, împărtăşiri) bazate pe Vestea cea Bună, ajutându-i să întrezărească prezența lui Dzeu în propria lor viață.

- Lectorul trebuie să îşi însuşască şi să îşi cizeleze aptitudinile dicției şi ale vorbirii în general; să îşi finiseze darurile naturale, să deprindă arta comunicării şi să-şi definească măcar câteva tehnici de animare, de motivare şi întreținere a unui grup.
- Atât înaintea hirotesirii ca lector, cât şi după aceasta, candidatul este chemat să continue şi să aprofundeze pregătirea teologică şi biblică.
- Precum fiecare moment celebrativ/treaptă care se primeşte de-a lungul itinerarului de formare în Seminar, acesta implică o dublă responsabilitate: 1) a candidatului care solicită; 2) a Bisericii care acceptă. Ambele exercitări ale libertății presupun discernământ. Fiecare treaptă impune o muncă profundă de discernământ, fiind necesară mai mult decât convingerea proprie şi personală a candidaților cum că ar fi vrednici să îndeplinească o anume atribuțiune: adică este necesar avizul pozitiv al Bisericii (prin episcop şi prin formatori).

- Chiar şi atunci când formatorii atestă vrednicia unui candidat, alegerea şi hirotesia (...şi chiar hirotonirea) lui rămâne un mare har şi un gest de încredere pe care, prin Episcop, Biserica îl manifestă. Este o atestare a încrederii şi o rugăciune a speranței asupra unui anume candidat, împotriva tuturor slăbiciunilor, devierilor şi ispitelor umane care pot să apară pe drum.

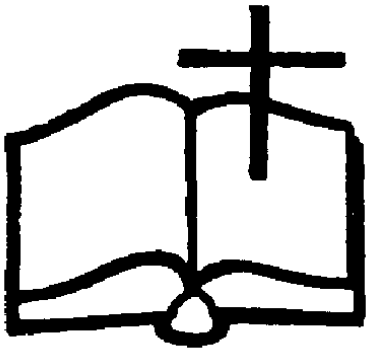

RÂNDUIALA HIROTESIEI LECTORILOR

Urmând a se face hirotesie de citeț sau lector, se pregătesc mai dinainte cele necesare şi anume: foarfecele, plicul, stiharul şi cartea Apostolul sau Psaltirea, pe care le aşează pe o măsuță în mijlocul bisericii, de-a dreapta arhiereului.

Înainte de a se începe Sfânta Liturghie, arhiereul iese în mijlocul bisericii, precedat de preoții şi diaconii slujitori.

Candidatul, având capul descoperit şi îmbrăcat în reverendă, merge între cele două sfeşnice împărăteşti şi face trei metanii mari înspre sf. altar, apoi doi dintre formatori îl iau, unul de o parte şi celălalt de alta, zicând alternativ:

Porunceşte,
Porunciți,
Porunceşte, Prea Sfințite Stăpîne, spre cel ce vi se aduce înainte spre a fi hirotesit lector.

La fiecare cerere, candidatul face o mătanie mare.

-Întreita invocare adresată Episcopului ne duce cu gândul la câteva considerații: 1) Dacă este vorba de o alegere liberă din partea candidatului, este o alegere liberă şi a Bisericii, iar Episcopul dispune. 2) Lectoratul se exercită pe baza unui mandat din partea Bisericii (prin Episcop) 3) Exercitarea slujirii de lector se realizează primind o abilitare de la Înaintestătătorul unei Eparhii.

-Cererea adresată Episcopului este însoțită de un gest de închinare profundă a candidatului, semnul închinării întregii vieți şi al recunoaşterii discernământului şi alegerii Bisericii.

Şi sosind în faţa arhiereului, candidatul îngenunche, iar arhiereul, binecuvântându-l pe cap

de trei ori,

îl tunde în formă de cruce, zicând :

Se tunde robul lui Dumnezeu (N). în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Spirit, *iar cei de faţă răspund la fiecare rostire*: **Amin**.

-binecuvântarea pe creştet: semn al faptului că este o binecuvântare care investeşte întreaga persoană, în toate valenţele existenţei acesteia. În faţa lui Dzeu, episcopul *cuvântează de bine* şi invocă prezenţa Cuvântului bun al Domnului asupra respectivului candidat.

-binecuvântarea întreită – semn al Sf.Treimi

-consacrarea puterii umane (vezi la sfârşitul capitolului excursul despre părul lung care în mentalitatea biblică –Sanson- putea fi semn al forţei omeneşti), punerea acesteia sub puterea lui Dzeu, prin însuşi semnul crucii, slăbiciune şi sminteală pentru oameni, dar forţă pentru Dzeu.

-Tunderea/consacrarea nu are loc doar *către* Sf. Treime, ci şi *în numele Acesteia.*

Arhidiaconul zice:
Domnului să ne rugăm.

-diaconul este acela care, rostind ecteniile, conduce şi sugerează motive pentru rugăciunea comunității creştine. Prin această chemare la rugă, arată că invocația următoare a Episcopului, devine o intenție comună a întregii comunități.

Arhiereul, punându-şi mâna dreaptă pe capul candidatului, citeşte cu voce tare rugăciunea
Doamne, Dumnezeule Atotțiitorule, alege pe robul Tău acesta (N),

-Mâna dreaptă = simbolul puterii, al paternității, al căii celei drepte, al direcției oilor care se mântuiesc la Judecata de apoi.
-Dzeu este chemat asupra candidatului, care este desemnat cu numele propriu. Episoadele evanghelice în care Isus cheamă pe nume sunt pline de semnificație; adesea, Isus dăruieşte un nume nou, care reprezintă o nouă identitate, un mandat anume.
-Episcopul se roagă pomenind „alegerea". Mai mult decât o invocare ca acest fapt să se întâmple, este o afirmare a vocației asupra căreia s-a făcut un discernământ, şi a faptului că respectivul candidat este ales.

şi-l sfințeşte pe el,

-În concepția biblică, faptul că Dzeu „sfințeşte" pe cineva/ceva

este echivalent cu a şi-l pune deoparte, cu a şi-l rezerva pentru Sine. Pe lângă sfinţirea aşa cum noi o înţelegem, poate avea o legătură strânsă cu ideea de vocaţie, altfel spus: „fă-l să îţi aparţină şi dă-i o misiune după inima Ta”!

şi-i dă lui să înveţe să citească cu toată înţelepciunea

-Episcopul invocă un har foarte special pentru cel care devine lector: întâi faptul de a putea să citească Scripturile cu înţelepciune.

şi priceperea dumnezeieştilor Tale cuvinte,

-apoi a reuşi să le citească cu pricepere. *„O, nepricepuţilor şi greoi de inimă în a crede toate cele spuse de profeţi!”* le spune Isus discipolilor aflaţi în drum spre Emaus care, în ciuda faptului că ştiau formal conţinutul Scripturilor, nu aveau nici înţelepciunea şi nici priceperea de a-l pătrunde.

păzindu-l pe dânsul în viaţă curată,

-fireşte, „viaţă curată” trebuie înţeles în sens larg, biblic, de „a trăi în dreptate”. Psalmul 119 ne poate ajuta: *„[9] Cum va putea un tânăr să rămână curat pe cale? Numai păzind cuvintele tale. [10]Te caut din toată inima; nu lăsa să mă*

cu mila şi cu îndurările şi cu iubirea de oameni a Unuia-Născut Fiului Tău, cu Care împreună bine eşti cuvântat, cu Preasfântul şi Bunul şi de viață Făcătorul Tău Spirit, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

I se dă apoi arhiereului stiharul, cu care, binecuvântându-l, îl îmbracă pe candidat.

Vrednic este! Vrednic este!

abat de la poruncile Tale. [11] Păstrez în inimă cuvintele Tale, ca să nu păcătuiesc împotriva Ta".

-Ecfonisul final este deopotrivă:

Cristologic

Treimic

-Ritul îmbrăcării cu veşmintele care, de acum încolo, vor arăta mandatul de slujire pe care candidatul l-a primit, ne poate aduce în minte numeroase episoade biblice:

-Dzeu care îi îmbracă pe Adam şi Eva (Fac 3,21), punând astfel un scut împotriva propriei lor fragilități şi ruşini de a se găsi goi;

-Tatăl milostiv din parabola lui Isus, care îl îmbracă pe fiul risipitor la reîntoarcere (Lc 15,22), semn al dăruirii din nou a puterii şi a calității de fiu.

-Cuvintele Episcopului nu reprezintă o întrebare, ci o exclama-

După îmbrăcare, arhiereul dă noului lector Apostolul,

acesta îl sărută şi-l deschide şi, citind puțin,
arhiereul îl binecuvântează, zicând:

Pace ție, cititorule!

ție afirmativă, la care se uneşte întreaga comunitate a celor prezenți.

-Este cea dintâi exercitare a mandatului primit, de a procmala Scripturile în comunitatea creştină.

-sărutarea este expresia venerației adânci față de Sfintele Scripturi

-Cuvintele „Pace ție/vouă" sunt salutul de pe buzele lui Cristos cel înviat. Reprezintă urarea ca acest Cuvânt să conducă spre primirea Celui Înviat, să producă o înviere în primul rând în sufletul lectorului care proclamă.

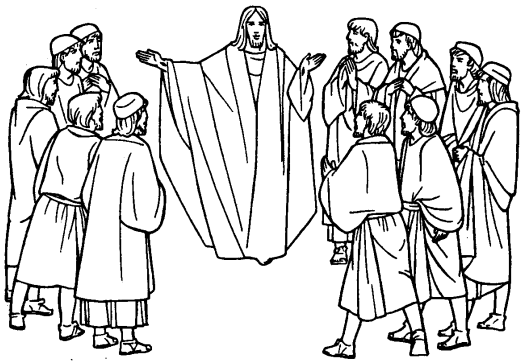

Câteva puncte în vederea redactării CERERII PENTRU PRIMIREA LECTORATULUI

Cererea va avea forma unei scrisori personale, scrisă de mână ori cu computerul, în care fiecare candidat va exprima Preasfințitului în mod succint, dorința de-a primi această treaptă.

Fiecare cerere, nu mai lungă de o pagină, ar trebui să cuprindă aproximativ următoarele puncte:

1. **Formula de adresare** („Preasfinția Voastră")
2. **Prezentarea personală** (nume, prenume, data naşterii, parohia şi eparhia de apartenență, anul de studiu).
3. **Cererea de hirotesie întru** şi motivul ei.
4. **Mențiuni** asupra:
   - conştiinței obligațiilor care derivă din treapta lectoratului (*subiectiv* –cunoaşterea şi aprofundarea Cuvântului lui Dumnezeu prezent în Sfintele Scripturi; *obiectiv* –capacitatea activării la strană)
   - gradului de libertate/constrângere cu care se face această cerere
5. Se solicită Preasfinției Sale **însoțirea în rugăciune** şi binecuvântarea arhierească
6. **Semnătura** descifrabilă, localitatea şi data.

‡

Excursus:

PĂR LUNG SAU PĂR TĂIAT ÎN TRADIȚIA EBRAICO-CREŞTINĂ

În Sfânta Scriptură, în câteva rânduri se vorbeşte despre părul capului şi importanța spirituală pe care acesta o poate avea. Astfel, în Vechiul Testament, se relatează despre ***Sanson****, a cărui naştere este vestită de către un înger, care cere mamei ca pruncul ce se va naşte să nu mănânce lucruri impure şi nici să bea băuturi îmbătătoare şi, mai ales, să nu-i fie tăiat niciodată părul, deoarece în acesta ar sta puterea sa extraordinară, prin care avea să elibereze pe Israel de filistei. Forța sa este cu adevărat ieşită din comun (ucide singur un leu, se bate cu sute de oameni) însă filisteii, prin fermecătoarea Dalila, află secretul său, anume că prin tăierea părului Sanson ar putea fi deposedat de forțe, şi –prin urmare- îl tund. Sanson, căruia încep să îi revină puterile când părul dă să îi crească, fiind de acum prizonier al filisteilor care îl orbesc scoțându-i ochii, moare când la un banchet al duşmanilor dărâmă prin forța brațelor coloanele portante ale casei în care se aflau, făcând să-şi găsească sfârşitul sute de duşmani (vezi Jud 13-16).*

Sanson ucide leul

În cultura ebraică imaginea lui Sanson a dat naştere <u>tradiției nazireatului</u> (vezi Num 6) trăită ca un legământ făcut cu Dzeu, pe baza căruia se consacră Domnului propriul cap, cu angajamentul de a nu se tunde ori pieptăna şi de a trăi ca vegetarieni, evitând de asemenea alcolul şi tutunul. Era în general o promisiune temporară, asumată pentru a primi un har sau pentru a beneficia de o perioadă de viață mai pură,

urmând ca respectivul să se radă la încheierea legământului şi să ofere un sacrificiu. Acest tip de asceză a pătruns şi în creştinism, îndeosebi în tradiția etiopiană.

Părul lung al lui Absalon rămâne prins între ramurile unui copac

*În 2Sam se vorbeşte destre **Absalon**, al treilea fiu al regelui David, despre care se spune că este cel mai frumos bărbat din Israel, având trup fără cusur şi păr lung. Acesta încearcă să îl uzurpe pe tatăl său, pe care îl constrânge să fugă. Se auto-proclamă rege la Hebron şi preia Ierusalimul o scurtă vreme. În pădurea Efraim înfruntă oştirea adunată de către David, tatăl său, şi este ucis cu trei sulițe de către Joab, unul dintre generalii lui David, întrucât, călărindu-şi asinul, rămâne cu părul prins între ramurile unui copac (vezi cartea 2 Samuel).*

*În Noul Testament, ni se spune despre **apostolul Pavel** că, după o perioadă petrecută la Corint, ajunge la Cencre unde îşi tunde părul, fiind dezlegat de un legământ ce-l făcuse înainte (Fap 18,18). Probabil că Pavel voise se le arate evreilor că ținea legea iudaică, făcând prin urmare legământul temporar al nazireatului, până când ar fi urmat să aducă un sacrificiu la Ierusalim.*

*De cealaltă parte, dar având –de asemenea- valențele consacrării către Domnul, stă **ritul** opus al **tonsurii** (tunderea părului), rit ținut secole de-a rândul de către Bisericile Creştine. Pornind de la practica nazireatului (la lumina episodului biblic al lui Sanson) se poate înțelege*

tăierea părului ca un act de predare a propriei puteri în şi pentru Domnul, trăind de atunci încolo ca şi cum Domnul ar fi a singura putere. Începând din sec al IV-lea în Răsărit (ceva mai târziu în Apus), fără să aibă importanța asumării unui statut clerical. În general era acordată înainte de ordinele minore, ca un semn al pregătirii pentru preoție. Cu timpul în Occident s-a impus obligația purtării permanente a tonsurii; în 1210, papa Inocențiu al III-lea impune canonic obligativitatea tonsurii pentru a accede la treapta clericală (partea rasă a capului se numea şi „clerică"). Trecerea secolelor a dezvoltat în Occident diferite tipuri de tonsuri, în funcție de apartenența la clerul diecezan ori la un odin călugăresc.

Clerică de călugăr: sf. Anton de Padova

Tonsura reprezenta renunțarea candidatului la cele lumeşti, un semn exterior vizibil al consacrării în fața lui Dzeu şi era considerată o protecție împotriva ispitelor mondane, pentru că revela imediat identitatea clericală a unui purtător de „clerică"; se considera că reverenda ori rasa călugărească se putea da jos cu uşurință (omul religios putând uşor să-şi camufleze apartenența, pentru a săvârşi anumite păcate), pe când clerica nu.

Pentru Biserica romano-catolică, ritul tonsurii a fost abolit de către papa Paul al VI-lea în 1972, prin aceeaşi scrisoare „Ministeria Quaedam". A fost păstrat în Biserici Răsăritene (precum în biserica noastră, în care precede acordarea lectoratului), iar în Biserica Romano-Catolică anumite institute au primit aprobarea Sf.Scaun de a păstra această tradiție („Fraternitatea Sacerdotală a Sf.Petru", „Institutul Cristos Rege Mare Preot" şi „Administrația Apostolică Sf.Ioan Vianney").

Tonsura este respectată şi în diferite tradiţii religioase ne-creştine (călugării şi novicii budişti, iar în hinduism se practică pe lângă anumite temple raderea capului clericilor şi a oamenilor pioşi).

Clerică de preot diecezan romano-catolic

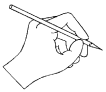

NOTIȚE PERSONALE

Liturghia de Sf. Nicolae cu hirotesirea lectorilor

17dec-8 ian vacanța de Crăciun
9-22 ian cursuri

Întâlnirea 9 - *10 ian*

Câteva provocări ale lumii actuale. Nu unei economii a excluderii. Nu noii idolatrii a banului. Nu unui ban care guvernează în loc să slujească
(*Evangelii Gaudium,* nr. 52-58)

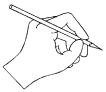

NOTIȚE PERSONALE

23 ian-12 febr sesiune
30 ian: Liturghia de hram a Seminarului,
cu îmbrăcarea reverendelor pentru seminariştii din anul I.
13-19 febr vacanță
20-26 febr restanțe

Întâlnirea 10 – *28 febr*

Câteva provocări ale lumii actuale. Nu inegalității care generează violență. Câteva provocări culturale. Provocări ale înculturării credinței. Provocări ale culturilor urbane (*Evangelii Gaudium,* nr. 59-75)

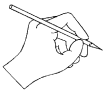

NOTIȚE PERSONALE

Întâlnirea 11 - *7 mar*

Ispitele lucrătorilor pastorali. Da provocării unei spiritualități misionare. Nu apatiei egoiste. Nu pesimismului steril

(*Evangelii Gaudium,* nr. 76-86)

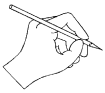

NOTIȚE PERSONALE

Întâlnirea 12 - *14 mar*

Ispitele lucrătorilor pastorali. Da relațiilor noi generate de Isus Cristos. Nu mondenității spirituale. Nu războiului dintre noi. Alte provocări ecleziale
(*Evangelii Gaudium,* nr. 87-109)

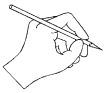

NOTIȚE PERSONALE

Întâlnirea 13 - *21 mar*

Vestirea evangheliei. Tot poporul lui Dumnezeu vesteşte evanghelia. Un popor pentru toți. Un popor cu multe chipuri. Toți suntem discipoli misionari. Forța evanghelizatoare a evlaviei populare. De la persoană la persoană. Carisme în slujba comuniunii evanghelizatoare. Cultură, gândire şi educație
(*Evangelii Gaudium,* nr. 111-134)

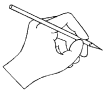

NOTIȚE PERSONALE

Întâlnirea 14 - *28 mar*

Omilia. Contextul liturgic. Conversația unei mame.
Cuvinte care înflăcărează inimile
(*Evangelii Gaudium,* nr. 135-144)

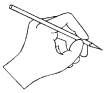

NOTIȚE PERSONALE

Întâlnirea 15 - *4 apr*

Pregătirea predicii. Cultul adevărului. Personalizarea cuvântului. Lectura spirituală. În ascultarea poporului. Instrumente pedagogice

(*Evangelii Gaudium,* nr. 145-159)

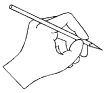

NOTIȚE PERSONALE

9-15 apr Săptămâna Mare
16 apr –Sf.Paşti
17-23 apr vacanța de Paşti

Întâlnirea 16 – *25 apr*

O evanghelizare pentru aprofundarea kerygmei. O cateheză kerygmatică şi mistagogică. Însoțirea personală în procesele de creştere. Cu privire la cuvântul lui Dumnezeu
(*Evangelii Gaudium,* nr. 160-175)

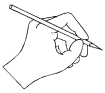

NOTIȚE PERSONALE

Întâlnirea 17 – *2 mai*

Dimensiunea socială a evanghelizării. Repercusiunile comunitare şi sociale ale kerygmei. Mărturisirea credinței şi angajarea socială. Împărăția care ne cheamă. Învățătura Bisericii despre problemele sociale
(*Evangelii Gaudium,* nr. 176-185)

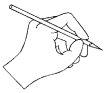

NOTIȚE PERSONALE

Întâlnirea 18 – *9 mai*

Incluziunea socială a săracilor. Uniți cu Dumnezeu, ascultăm un strigăt. Fidelitate față de evanghelie, pentru a nu alerga în zadar. Locul privilegiat al săracilor în poporul lui Dumnezeu. Economia şi distribuirea veniturilor. Preocuparea față de cei vulnerabili
(*Evangelii Gaudium,* nr. 186-216)

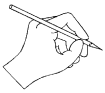

NOTIȚE PERSONALE

Întâlnirea 19 – *16 mai*

Binele comun şi pacea socială. Timpul este superior spațiului. Unitatea prevalează asupra conflictului. Realitatea este mai importantă decât ideea. Întregul este superior părții (*Evangelii Gaudium,* nr. 217-237)

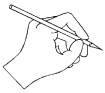

NOTIȚE PERSONALE

Întâlnirea 20 - *23 mai*

Dialogul social drept contribuție pentru pace. Dialogul dintre credință, rațiune şi ştiințe. Dialogul ecumenic. Relațiile cu ebraismul. Dialogul interreligios. Dialogul social într-un context de libertate religioasă
(*Evangelii Gaudium,* nr. 242-258).

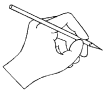

NOTIȚE PERSONALE

Sărbătoarea Înălțării Domnului la cer, joi 25 mai 2017
Depunerea „Cererii de admitere între candidații la diaconat şi preoție"
a seminarişilor din anul II.

12 iun- 2 iul sesiune

ANEXĂ

ITINERARIILE DE FORMARE ALE CELORLALȚI ANI DIN SEMINAR

Itinerar formare pentru anul I:

Cuvânt cheie: „Iată-mă: fie mie după cuvântul tău" (Lc 1,38)
Ținta: inițiere în viața spirituală, alfabetizarea conceptului de vocație. Inițierea în rugăciune şi în direcția spirituală.
Moment culminant: îmbrăcarea reverendei, 25 martie 2017

Teme, întâlniri:

- **Întâlnirea 1 -** *11 oct* Întâlnire de **prezentare a itinerarului**
- **Întâlnirea 2 -** *18 oct* **Despre vocație**.
- **Întâlnirea 3 -** *25 oct* **Vocație şi har.** Maturitatea psihologică şi vocațională.
- **Întâlnirea 4 -** *1 nov* **Despre rugăciune.** Forme, viața de rugăciune
- **Întâlnirea 5 -** *8 nov* **Dinamici psihologice de auto-cunoaştere personală 1** (împreună cu anul II)
- **Întâlnirea 6 -** *15 nov* **Despre rugăciune.** Rugăciunea continuă, momentele de rugăciune.
- **Întâlnirea 7 -** *22 nov* Câteva **forme concrete ale rugăciunii**: rugăciunea lui Isus, rugăciunea Cuvântului, Slujbele Orelor
- **Întâlnirea 8 -** *29 nov* **Dinamici psihologice de auto-cunoaştere personală 2** (împreună cu anul II)
- **Întâlnirea 9 -** *10 ian* **Întâlnire despre binecuvântarea reverendelor**. Sensul existențial al momentului, semnificația teologică a rugăciunii ce va fi rostită de către Episcop. Despre scrierea cererilor, etc.
- **Întâlnirea 10 -** *28 febr* **Direcția spirituală ca ajutor**

- **Întâlnirea 11 -** *7 mar* **Direcția spirituală ca ajutor**
- **Întâlnirea 12 -** *14 mar* **Figura directorului spiritual în seminar**
- **Întâlnirea 13 -** *21 mar* **Direcția spirituală. Tinerii de astăzi**
- **Întâlnirea 14 -** *28 mar* **Figura directorului spiritual în seminar**
- **Întâlnirea 15 -** *4 apr* **Direcția spirituală. Relația de comuniune** dintre directorul spiritual şi cel condus
- **Întâlnirea 16 –** *25 aprilie* **Dinamici psihologice pentru viața de comunitate**

Itinerar formare pentru anul II

Cuvânt cheie: „Doamne, tu știi toate, tu știi că te iubesc" (In 21,17)

Ținta: formarea în vederea luării unei decizii în favoarea preoției eparhiale. Aprofundarea definiției, aspectelor şi implicațiilor preoției. Însuşirea categoriei centrale de „Dragoste pastorală".

Moment culminant: cererea de admitere între candidații la diaconat şi preoție, *Sărbătoarea Înălțării Domnului la cer,* joi 25 mai 2017

Teme, întâlniri:

- **Întâlnirea 1 -** *11 oct* Întâlnire de prezentare a itinerarului.
- **Întâlnirea 2 -** *18 oct* **„Cererea de admitere" în documentele magisteriale**
- **Întâlnirea 3 -** *25 oct* Formarea sacerdotală în fața provocărilor
- **Întâlnirea 4 -** *1 nov* Natura şi misiunea preoției ministeriale.
- **Întâlnirea 5 -** *8 nov* Dinamici psihologice de auto-cunoaştere personală 1 (împreună cu anul I)
- **Întâlnirea 6 -** *15 nov* Relația fundamentală cu Cristos, cap şi păstor. **Întâlnirea 7 -** *22 nov* Viața spirituală preotului.

- **Întâlnirea 8 -** *29 nov* - Dinamici psihologice de auto-cunoaştere personală 2 (împreună cu anul I)
- **Întâlnirea 9 -** *10 ian* Viața spirituală preotului în exercitarea ministerului.
- **Întâlnirea 10 –** *28 febr* Viața spirituală preotului. Apartenența şi devotamentul față de Biserica locală.
- **Întâlnirea 11 -** *7 mar* Chemarea la preoție, în pastorația Bisericii.
- **Întâlnirea 12 -** *14 mar* Formarea candidaților la preoție.
- **Întâlnirea 13 -** *21 mar* Dimensiunile formării sacerdotale.
- **Întâlnirea 14 -** *28 mar* Locurile formării sacerdotale.
- **Întâlnirea 15 -** *4 apr* Protagoniştii formării sacerdotale.
- **Întâlnirea 16 -** *25 apr* **Dinamici psihologice pentru viața de comunitate** (împreună cu anul I)
- **Întâlnirea 17 -** *2 mai* Formarea permanentă a preoților.
- **Întâlnirea 18 -** *9 mai* Momentele, formele şi mijloacele formării permanente
- **Întâlnirea 19 -** *16 mai* **Întâlnire despre depunerea cererii**. Sensul existențial al momentului, semnificația teologică a rugăciunii ce va fi rostită de către Episcop. Despre scrierea cererilor, etc.

Itinerar formare pentru anul IV

Cuvânt cheie: stil euharistic - "… a luat pâinea, a binecuvântat-o, a frânt-o, a dat-o discipolilor zicând…" (Mt 26,26)
Ținta: pregătirea îndepărtată pentru (căsătorie), diaconat şi preoție
Moment culminant: ipodiaconatul *sărbătoarea sf. Nicolae*, marți 6 decembrie 2016
Teme, întâlniri:

- **Întâlnirea 1 -** *11 oct* Întâlnire de prezentare a itinerarului către ipodiaconat.
- **Întâlnirea 2 -** *18 oct* **Lectoratul şi ipodiaconatul în istoria Bisericii**
- **Întâlnirea 3 -** *25 oct* **Ipodiaconatul în documentele magisteriale**
- **Întâlnirea 4 -** *1 nov* Unitatea iubirii în creație şi în istoria mântuirii
- **Întâlnirea 5 -** *8 nov* Isus Cristos - iubirea întrupată a lui Dumnezeu şi iubirea aproapelui
- **Întâlnirea 6 -** *15 nov* Caritatea Bisericii ca manifestare a iubirii trinitare
- **Întâlnirea 7 –** *22 nov* Profilul specific al activității caritative a Bisericii
- **Întâlnirea 8 –** *29 nov* **Despre hirotesirea întru ipodiaconi**. Sensul existențial al momentului, semnificația teologică a rugăciunii ce va fi rostită de către Episcop. Despre scrierea cererilor, etc.
- **Întâlnirea 9 -** *10 ian* Preotul şi latura administrativă a slujirii preoțeşti
- **Întâlnirea 10 –** *28 febr* Preotul în scaunul de spovadă
- **Întâlnirea 11 -** *7 mar* Preotul şi direcțiunea spirituală I
- **Întâlnirea 12 –** *14 mar* Preotul şi direcțiunea spirituală II
- **Întâlnirea 13 –** *21 mar* O îndatorire pastorală: pregătirea tinerilor pentru căsătorie
- **Întâlnirea 14 –** *28 mar* O îndatorire pastorală: gestionarea conflictelor matrimoniale**Întâlnirea 15 –** *4 apr* O îndatorire pastorală: grija față de cei bătrâni şi bolnavi

CUPRINS

1. Cuvânt înainte, *3*

2. Calendarul itinerarului de formare a anului III, *5*

3. **Întâlnirea 1 -** *11 oct* Întâlnire de prezentare a itinerarului, *8*

4. **Întâlnirea 2 -** *18 oct* Lectoratul şi ipodiaconatul în istoria Bisericii, *16*

5. **Întâlnirea 3 -** *25 oct* Lectoratul în documentele magisteriale, *33*

6. **Întâlnirea 4 -** *1 nov* Bucuria evangheliei care se reînnoieşte şi se comunică, *43*

7. **Întâlnirea 5 -** *8 nov* Bucuria de a evangheliza, *45*

8. **Întâlnirea 6 -** *15 nov* Transformarea misionară a Bisericii, *47*

9. **Întâlnirea 7 -** *22 nov* Transformarea misionară a Bisericii, *49*

10. **Întâlnirea 8 - 2***9 nov* Întâlnire despre hirotesirea întru lector. Sensul existențial al momentului, semnificația teologică a rugăciunii ce va fi rostită de către Episcop. Despre scrierea cererilor, etc., *51*

11. **Excursus**: Păr lung sau păr tăiat în tradiția ebraico-creştină, *62*

12. **Întâlnirea 9 -** *10 ian* Câteva provocări ale lumii actuale, *67*

13. **Întâlnirea 10 –** *28 febr* Câteva provocări ale lumii actuale. Provocări culturale, *69*

14. **Întâlnirea 11 -** *7 mar* Ispitele lucrătorilor pastorali. O spiritualitate misionară, *71*

15. **Întâlnirea 12 -** *14 mar* Ispitele lucrătorilor pastorali. Provocări ecleziale, *73*

16. **Întâlnirea 13 -** *21 mar* Tot poporul lui Dumnezeu vesteşte evanghelia, *75*

17. **Întâlnirea 14 -** *28 mar* Omilia, *77*

18. **Întâlnirea 15 -** *4 apr* Pregătirea predicii, *79*

19. **Întâlnirea 16 –** *25 apr* O evanghelizare pentru aprofundarea kerygmei, *81*

20. **Întâlnirea 17 –** *2 mai* Dimensiunea socială a evanghelizării, *83*

21. **Întâlnirea 18 –** *9 mai* Incluziunea socială a săracilor, *85*

22. **Întâlnirea 19 –** *16 mai* Binele comun şi pacea socială, *87*

23. **Întâlnirea 20 -** *23 mai* Dialogul social drept contribuție pentru pace, *89*

24. **Anexă:** Itinerariile de formare ale celorlalți ani, *91*

25. **Cuprins**, *95*